

Nr 8.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; given Stockholms slott den 14 december 1951.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom.

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken enligt lag den 2 mars 1951 (nr 107) gäller till och med den 30 juni 1952, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1953.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.,¹ vilken enligt lag den 2 mars 1951 (nr 108) gäller till och med den 30 juni 1952, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1953.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m., vilken enligt lag den 2 mars 1951 (nr 109) gäller till och med den 30 juni 1952, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1953.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945: 887 och 1947: 110.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om
dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.**

Härigenom förordnas, att lagen den 10 juli 1947 om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, vilken enligt lag den 2 mars 1951 (nr 110) gäller till och med den 30 juni 1952, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1953.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 november 1951.

Närvarande:

Statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med tillförordnade ministern för utrikes ärendena, statsrådet Hammarskjöld, samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *fortsatt giltighet av lagstiftningen rörande den tyska egendomen i Sverige m. m.* samt anför därvid följande.

Ifrågavarande lagstiftning har tillkommit för att möta de problem, som efter axelmakternas nederlag uppstått beträffande vissa tillgångar i Sverige, nämligen dels i ockuperade länder rövad och sedan hitförd egendom och dels egendom, som av de allierade makterna betraktats såsom tillhörig fientliga rättssubjekt. Lagstiftningen innefattas i fyra olika lagar, nämligen lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m. samt lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar. Samtliga lagar gälla, efter vidtagna förlängningar, till och med den 30 juni 1952. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses med denna lagstiftning, ha inrättats en administrativ statsmyndighet, flyktkapitalbyrån, och en särskild statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt *lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom* — den s. k. restitutionslagen — äger Kungl. Maj:t förordna, att lagens bestämmelser skola gälla med avseende å egendom från stat, vars område efter utgången av augusti 1939 varit ockuperat. Lagen upptager en särskild procedur, ägnad att möjliggöra ett snabbt återställande av egendom, som under ockupation rättsstridigt frånhänts rätte innehavaren. Ansökan om sådant återställande göres regelmässigt hos flyktkapitalbyrån och skall, då erforderlig utredning inkommit, för avgörande överlämnas till restitutionsnämnden. Nämnden kan förordna om kvarstad å egendom och skall, då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föran-

stalta om egendomens omhändertagande, där det ej förut skett. Skall egendom återställas, äger den som åtkommit egendomen genom godtrosvärv att av allmänna medel erhålla ersättning därför med belopp, som med hänsyn till vad han själv erlagt för egendomen finnes skäligt, ävensom gottgörelse för sina kostnader i samband med restitutionsärendet.

Genom kungörelse den 31 juli 1945 (nr 589) har Kungl. Maj:t förordnat att bestämmelserna i restitutionslagen skola gälla med avseende å egendom, härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland. Lagen har tillämpats endast i jämförelsevis ringa omfattning. T. o. m. 1949 hade restitutionsnämnden behandlat 66 ansökningar om återställande av rövad egendom, varjämte under tiden 1/1—31/10 1950 till flytkapitalbyrån inkommit 1 dylik ansökning. Efter oktober 1950 har ingen sådan ansökning inkommit till byrån.

Jämlikt *lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*, i fortsättningen benämnd kontrollagen, äger Kungl. Maj:t förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande, av kriget föranledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Restitutionsnämnden kan på framställning av flytkapitalbyrån förordna om kvarstad på egendom under skingringsförbud, om risk föreligger att egendomen undanstickes eller förstöres eller om åtgärden erfordras för att egendomen skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Kvarstad kan under samma förutsättningar komma till stånd också beträffande viss egendom utanför skingringsförbudets ram, nämligen här befintlig egendom, tillhörig aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person, över vilken ett bestämmande inflytande föreligger från land som avses med gällande skingringsförbud. Egendom under kvarstad förvaltas regelmässigt genom en av flytkapitalbyrån utsedd syssloman. Egendomen må med tillstånd av Kungl. Maj:t eller flytkapitalbyrån försäljas, bl. a. om så befinnes erforderligt för att den skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av kontrollagen har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Intill utgången av oktober 1951 har restitutionsnämnden beslutat kvarstad i sammanlagt 1 189 fall.

Lagen om administration av vissa bolag m. m., i fortsättningen kallad administrationslagen, avser att bereda möjlighet att under vissa förutsättningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett bestämmande utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration belutas av restitutionsnämnden på framställning av flytkapitalbyrån. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd ad-

ministratör, vilken har ej mindre att i förhållande till tredjeman handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkomma bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firmatecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse samt frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Kungl. Maj:t eller flytkapitalbyrån, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar.

Administration har intill utgången av oktober 1951 beslutats i 63 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Beträffande åtskilliga bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning ha då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall ha sålunda de tyskägda aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd syssloman.

Lagen om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar utgör ett komplement till kontroll- och administrationslagarna. Enligt lagen kan ett särskilt mortifikationsförfarande tillämpas i fråga om utomlands befintliga aktier i svenska bolag under förutsättning att aktierna tillhöra tyskt eller tyskdominerat rättssubjekt. Detsamma gäller beträffande obligationer och andra handlingar, vilkas företeende utgör villkor för rätt att söka betalning. Då handling dödats, skall i dess ställe utfärdas ny handling, vilken blir bärare av den rätt som kunnat grundas på den dödade handlingen. Den nya handlingen kan därefter, liksom annan här befintlig tysk egendom, bli föremål för åtgärd enligt kontrollagen.

Det särskilda dödningsförfarandet har intill utgången av oktober 1951 kommit till användning i 51 fall.

Med stöd av den lagstiftning för vilken nu redogjorts bedrivs sedan 1945 flytkapitalbyråns verksamhet för att omhändertaga och realisera den tyska egendom, som finnes i Sverige. Genom realisationen förvandlas egendomen i reda pengar, vilka insätts på svensk-tyska clearingkontot i riksbanken.

Rörande den slutliga dispositionen av de tyska tillgångarna i Sverige träffades den 18 juli 1946 i Washington en uppgörelse mellan å ena sidan svenska regeringsrepresentanter samt å andra sidan företrädare för Amerikas förenta stater, Storbritanniens och Frankrikes regeringar. Uppgörelsen förelades riksdagen genom proposition nr 367/1946 och blev av riksdagen godkänd. I korshet innebär denna överenskommelse följande. Sverige åtager sig att fullfölja det nuvarande kontroll- och likvidationsförfarandet. Den genom likvidationen uppkomna behållningen betraktas principiellt som tysk egendom men skall användas för huvudsakligen följande två ändamål: Ett belopp av 150 miljoner kronor skall användas till inköp av varor för det tyska

folkhushållets behov. Resten — som preliminärt uppskattades till omkring 225 miljoner kronor — skall disponeras för betalning av svenska fordringar gentemot Tyskland.

Fördelningen mellan de svenska fordringsägarna av de för detta ändamål tillgängliga tyska tillgångarna skall ske genom tvångsclearing. I proposition nr 197/1950 hemställde Kungl. Maj:t om riksdagens godkännande av vissa allmänna riktlinjer för en dylik tvångsclearing. Med vissa ändringar, som föranleddes av första lagutskottets i utlåtande nr 30/1950 gjorda uttalanden, godkände riksdagen det i propositionen framlagda förslaget (riksdagens skrivelse nr 356/1950). Verkställandet av tvångsclearingen har uppdragits åt en för ändamålet inrättad nämnd, likvidationsnämnden.

Flyktkapitalbyrån har i skrivelse den 14 november 1951 hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för förlängning ytterligare ett år av restitutions-, kontroll-, administrations- och dödningslagarna. I en vid skrivelsen fogad promemoria har anförts:

Det har alltsedan byråns tillkomst varit mycket svårt att på förhand beräkna när byråns arbetsuppgifter kunna bli slutförda. Trots att huvudparten av den tyska egendomen i Sverige nu avvecklats är det fortfarande för byrån omöjligt att exakt angiva, när dess arbete kan bli slutfört.

En av byrån verkställd beräkning har givit vid handen att avvecklingen av de återstående tyska förmögenhetsobjekten i riket kommer att inbringa omkring 40 milj. kronor. Arbetet därmed kommer, såvitt byrån nu kan bedöma, att pågå åtminstone till och med utgången av budgetåret 1952/53.

Att byråns arbetsuppgifter icke kunna lösas under nu innevarande budgetår är beroende av skilda omständigheter. Bland annat sammanhänger det med de svårigheter, som funnits och som i vissa fall fortfarande kvarstå, att ernå överenskommelser med främmande makter angående principerna för avveckling av sådan tysk egendom, som berör både Sverige och dessa makter. Vidare har det visat sig att utredningen beträffande äganderätten till vissa förmögenhetsobjekt varit mer komplicerad och dragit mer ut på tiden än som från början kunnat förutses. I åtskilliga fall pågår dylik utredning alltjämt.

För sin fortsatta verksamhet är det nödvändigt för byrån att lagstiftningen om tysk egendom får fortsatt giltighet under budgetåret 1952/53.

I första hand är byrån beroende av den möjlighet att erhålla behörighet att förfoga över egendom, som lämnas i *kontrollagen*. Det låter sig icke förutsägas ens ungefärligt i vilken utsträckning kvarstadsförfarande enligt kontrollagen under nästa budgetår blir erforderligt, men byrån bedömer att så kommer att ske i åtskilliga fall.

Administrationslagen har under sistförflutna år icke tillämpats i något fall. Byrån förutser emellertid att så kan komma att ske under nästa budgetår. Bland annat pågår utredning i ett synnerligen komplicerat ärende, som avser svenska bolag tillhöriga familjen Stinnes. Det har från amerikanskt håll ställts i utsikt viss utredning som möjligen skulle sätta byrån i stånd att erhålla administration av dessa bolag.

Det må erinras om att såväl kontrollagen som administrationslagen föreskriva, att restitutionsnämnden skall bestämma i vad mån kostnader i samband med avveckling av egendom, varöver förfogande skett med stöd av nämnda lagar, må utgå ur den likviderade egendomen. Åtskilliga ärenden, vari egendom belagts med kvarstad eller bolag salts under administra-

tion, kunna icke bli slutredovisade förrän efter den 30 juni 1952. Detta förhållande läter vara en ytterligare anledning att förlänga lagarnas giltighetstid.

I vad mån det kommer att bli erforderligt med tillämpning av *dödningslagen* under nästa budgetår kan byrån icke förutse. Byrån håller dock icke för osannolikt att så blir fallet.

Restitutionslagen har under de senaste åren tillämpats i mycket ringa omfattning. Emellertid har från holländskt håll varslats, att ansökningar om restitution av ett stort antal värdehandlingar, som under den tyska ockupationen av Holland rättsstridigt frånhänts holländska medborgare, komma att göras. Därtill kommer att den övriga lagstiftningen om tysk egendom är knuten till restitutionslagen genom hänvisningar till denna. Byrån anser därför erforderligt att giltighetstiden förlänges jämväl för denna lag. Det må framhållas att en förlängning av giltighetstiden icke skulle medföra några utgifter för det allmänna därest tillämpning av lagen icke skulle påkallas under förlängningsperioden.

Departementschefen.

Ehuru avvecklingen av den tyska egendomen i Sverige nu är till största delen genomförd, räknar flykttkapitalbyrån med att vissa avvecklingsutgifter komma att återstå efter den 30 juni 1952, då giltighetstiden utgår för den lagstiftning, varå byråns verksamhet bygger. Denna lagstiftning bör därför förlängas ytterligare ett år.

I enlighet med det anförda ha inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;*

2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;*

3) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt*

4) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Axel Nilsson.

¹ Bilagan, vilken är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utelutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 6 december 1951.

Närvarande:

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 1 december 1951 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 23 november 1951, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av t. f. byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet S. Dennemark.

Lagrådet lämnade förslagen utan anmärkning.

Ur protokollet:
Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 december 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden SKÖLD, DANIELSON, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med tillförordnade ministern för utrikes ärendena, statsministern Erlander, samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 6 december 1951 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 23 november 1951 remitterade förslagen till

1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
K. G. Grönhagen.